

ISOJÄRVEN
kartanon tyttö

Jorma Kurvinen

Jorma Kurvinen

Isojärven kartanon tyttö

SAGA Egmont

Isojärven kartanon tyttö

Cover image: Shutterstock

Copyright © 1995, 2024 Jorma Kurvinen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727203522

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13.4 million euros annually to children in difficult circumstances.

1.

Anna-Sofia makasi paikoillaan ja näytteli nukkuvaa. Joku tarkasteli häntä kynnykseltä oviverhojen takaa. Oikeastaan hän arvasi, kuka tuo kurkistelija oli.

Ei Bertta, kamaripalvelija, jolla oli oikeuskin tulla katsomaan joko neiti oli herännyt ja tarvitsi aamutoimissaan hänen apuaan. Bertta ei olisi uskaltanut häiritä emäntäänsä, jonka oli kartanon valtiattaren, tant Olgan, käskystä levättävä pari vuorokautta, rankan kotimatkan jälkeen.

Kurkistelija oli Kerttu, rohkea ja utelias sisäpiika, joka oli myös Anna-Sofian salainen ystävä.

– Mitä kaikkea kuuluu Isojärven kartanoon, Kerttu?

Piika astui oviverhojen takaa esiin ja niiasi.

– Armollinen neiti, kertokaa te ensin onko totta, että te olette vieraillut Tukholmassa saakka?

Anna-Sofia avasi silmänsä.

– Armollinen neiti? Milloin minusta sellainen on tullut, kahdestaan?

Kerttu niiasi uudestaan.

– Se on tant Olgan ja fröken Camillan määräys. Teistä on tulossa aikuinen kartanonneiti, Anna-Sofia!

– Ja höpsistä! Kahden ollessamme me sinuttelemme toisiamme niin kuin ennenkin. Hän nosti peiton yltään. – Mitä tänne kuuluu?

Kerttu katseli miten hän nousi istumaan vuoteen reunalle liinaisessa pitsein koristellussa yöpuvussaan. Talonpoikaisnainen ei saanut käyttää tuon levyistä pitsiä edes juhla-asussaan.

– Onko totta, että hovin naiset pukeutuvat Tukholmassa ylellisesti?

– Hyvin ylellisesti! Anna-Sofia sanoi kujeilevan liioitellusti.

Kertun silmät laajenivat uteliaisuudesta ja kunnioituksesta. Hänen katseensa kulki uudelleen yöpaidan pitseissä. Olivatko kaikki Anna-Sofian yöpaidat nykyään noin hienoja, Kerttu mietti ja päätti ottaa asiasta selvän seuraavan kerran pyykitupaan mennessään.

Sitä Kerttu ei sen sijaan saisi selville, että kartanonneidin Tukholman-matka oli itse asiassa ollut hyvin vaatimaton. Tukholmassa oli viivytty vain muutaman päivän ajan, kunnes Erik-sedän pieni alus oli saanut lastinsa, ja niin oli palattu taas Turkuun.

Mutta sen Anna-Sofiakin oli ehtinyt nähdä, että hovin piirissä elävät naiset pukeutuivat varsin koreasti. Hän oli saanut pistäytyä kahden ylhäisen sukulaisrouvan seurassa hovissa ihmettelemässä arkipäivänkin loistoa, jonka tukholmalaiset olivat sanoneet maksavan niin paljon, että oikeastaan ei olisi ollut varaa.

Kerttu ei moisesta piitannut.

– Saisinpa kerran elämässä käydä edes Turussa! Sinä onnellinen olet viettänyt siellä puoli vuotta.

Anna-Sofia myönsi mielessään, että aika siellä oli ollut kiintoisa. Ennen kaikkea siksi, että häntä oli Erik-sedän perheessä kohdeltu nuorena neitona eikä lapsena.

– Sano jo, Kerttu, mitä täällä on tapahtunut sinä aikana!

Kertun suu mutristui.

– Mitä täällä tapahtuisi! Ei mitään, tai mitä nyt Oskari Juhonpoika on tullut entistäkin hullummaksi.

– Entistäkin hullummaksi?

Anna-Sofialla oli jo ennestään huono kuva kartanon sepästä, joka asusteli perheineen jonkin matkan päässä kartanosta omassa hyväkuntoisessa torpassaan. Oskari Juhonpoika oli kiivaan uskonlahkon johtaja, jota kartanon piiatkin pelkäsivät, vaikka ei sepällä olisi pitänyt olla mitään sanomista heidän asioistaan. Omat tyttärensä ja poikansa seppä piti ankarassa kurissa.

– Se johtuu osittain sinusta! Kerttu paljasti. – Oskari ei voi hyväksyä minkäänlaista vapautta yhdellekään naiselle ja on messunnut joka paikassa, että tant Olga tekee väärin antaessaan sinun matkustella turut ja tukholmat niin kuin sinä olisit mies. Rahvaannaisetkin saavat kuulemma päähänsä kaikenlaista, kun sinä et elä sellaisessa kurissa kuin naisen pitäisi.

Anna-Sofia nauroi.

Hän jäi kuuntelemaan omaa nauruaan. Siinä ei ollut minkäänlaista arkuutta niin kuin joskus ennen. Puolessa vuodessa hän oli muuttunut pikkutyöstä nuoreksi kartanonneidoksi.

– Oskarin olisi pitänyt nähdä tukholmalaisrouvat! Heissä olisi riittänyt hänelle paheksumista pitkäksi aikaa.

Kerttu pudisteli päätään.

– Ulriika Oskarintytär pelkää isäänsä niin, ettei uskalla tehdä kohta enää mitään. Hän ei voinut tulla viemään kanssani ruokaa Kreetallekaan vaikka olisi kovasti halunnut.

Ulriika oli kartanon navettapiika, ja hän oli ollut Anna-Sofian apuna monissa tilanteissa. Mutta aina kun Anna-Sofia oli lähtenyt tapaamaan sokeaa Kreetaa, jota pidettiin noitana, Ulriika oli jättäytynyt matkasta.

– Miten Kreeta on tullut toimeen? Anna-Sofia kysyi huolestuneena.

– Ei hänellä ole mitään hätää kesällä, saa nähdä mitä nyt syksyn tullessa tapahtuu, Kerttu vastasi.

Kreeta osasi sokeudestaan huolimatta liikkua tutussa metsässä. Oli käsittämätöntä miten hän kesällä saattoi löytää niin marjoja kuin tarvitsemiaan lääkeyrtejäkin.

– Entä kirkkoherra, onko hän antanut rauhan Kreetalle? Kerttu mietti.

– Ei, kirkkoherran viha ei ole laantunut. Mutta jollakin tavalla hän myös pelkää Kreetaa. Onneksi erakko Tuomas suojelee naisparkaa.

Hymy kohosi Anna-Sofian huulille.

– Tuomaalle kirkkoherra ei voi mitään!

Tuomas-munkki oli katolilainen – mutta hänellä oli mökkiinsä lupakirja itseltään kuninkaalta. Ja sanottiin, että Venäjän keisarinnaltakin.

Anna-Sofia kävi kotona ollessaan joka viikko Tuomaan mökillä opettelemassa lukemista, historiaa ja latinaa.

"Kaikki sivistyselämä maailmassa on latinankielistä", Tuomas muistutti. "Nainen voi seurustella hoveissa ranskaksi, mutta jää todellisen sivistyksen ulkopuolelle, jos ei osaa latinaa."

Anna-Sofia oli Tukholmassa tarkistanut asian. Tuomas oli oikeassa. Tyhjämpäiväisiin puheisiin hovin naiset pystyivät ranskaksi kenen tahansa vieraan kanssa – mutta latinaa heistä ei osannut kukaan.

Kerttu ajatteli Tuomasta.

– Minä en jaksaisi kulkea munkin luona opettelemassa kaikkea turhaa. Ja onko se naiselle luvallistakaan?

– Keneltä nainen tarvitsee siihen luvan, Kerttu? Anna-Sofia tuhahti.

Sisäpiika huokasi raskaasti.

– En minä tiedä. Enkä ymmärrä näitä asioita. Meillä kotona ei saanut kysellä turhia – emme me tytöt ainakaan – ja täällä kartanossa liikkuvat kirkkoherran ja sepän haamut aina selän takana. Jos me joudumme kiinni Kreetan auttamisesta, niin oletko turvassa piiskalta sinäkään, vaikka oletkin kartanon neiti?

Kertun kasvot kirkastuivat.

– Mutta kuuluu tänne parempaakin!

Anna-Sofia ryhdistäytyi.

– No?

Kerttu kurottautui lähemmäksi ja supisi:

– Kartanoon odotetaan jotakin hienoa vierasta! Nuorta upseeria...

– Nuorta upseeria? Ketä?

– Hänen nimeään ei ole kerrottu. Mutta upseeritorppa on kunnostettu kokonaan, rakennettu uudeksi. Ja hänen hevosilleen on pystytetty kuuden ratsun talli.

– Kuuden ratsun talli! Anna-Sofia huudahti. – Asettuuko hän Isojärven kartanoon?

Kerttu hämmentyi.

– Kyllä kai, kun rakennetaankin niin isosti.

Naapurikartanoitten naisetkin ovat käyneet kyselemässä hänestä, mutta tant Olga ei suostu kertomaan mitään.

Anna-Sofia tunsu tant Olgan. Täti ei sanoisi asiasta sanaakaan, jos oli niin päättänyt. Mutta entä fröken Camilla! Emännöitsijä oli lempeämpi ja myöntyväisempi ja puolen vuoden erossaolon jälkeen varmasti ikävissään. Ehkä hän vihjaisi jotakin salaisuudesta, jos Anna-Sofia osaisi oikein kysyä.

Kerttu kuuli oven kolahtavan jossakin ja säikähti.

– Minun pitää mennä, Anna-Sofia! Jos minä saan kootuksi eväskorin Kreetalle, niin lähdetkö sinä viemään sitä minun kanssani myöhemmin tänään?

– Lähdän. Ja minulla on Tukholmasta tuominen munkillekin. Yritetään lähteä niin että muut eivät huomaisi.

Kerttu pysähtyi oviverhon luona.

– Mieti vielä, uskallatko, Anna-Sofia! Entistä useammat pitävät silmällä Kreetan touhuja. Hän teki pahan erehdyksen kesällä, kun ennusti Raution kievarin palon!

– Paloiko se?

Kertun kasvoilla häivähti säikähdys.

– Paloi, heinänteon aikaan niin kuin Kreeta ennusti.

Kirkkoherra väittää, että Kreeta ei nähnyt tulipaloa etukäteen, vaan itse lähetti paholaisen sytyttämään majatalon.

2.

Tant Olga ja fröken Camilla olivat hekin uteliaita kuulemaan Anna-Sofian Tukholman-kokemuksista. Mutta Anna-Sofia huomasi ruokapöydässä, että tant Olga halusi kysymyksillään ikään kuin varmistaa, ettei Anna-Sofia ollut hullaantunut liikaa näkemästään.

– Hänen majesteettinsa elää kaukana kansansa todellisuudesta, Anna-Sofia. Kaikki se loisto hovissa suurine juhlineen, teattereineen ja ylellisyyksineen on valheellista. Maalla ei ole siihen varaa.

– Erik-setä sanoi samaa. Hän sanoi, että älä häikäisty ylhäisönaisten puvuista ja vaunuista, joilla he palveluskuntineen liikkuvat: useimmilla on mahtavat velat joilla nuo hienoudet on hankittu, velat joita ei koskaan makseta takaisin.

Neidit katsoivat toisiinsa. Tant Olga nyökkäsi arvokkaasti.

– Ei ole sopivaa, että naiset puhuvat kuninkaan ja valtakunnan asioista, mutta sanonpahan vain että Tukholmassa

tuhlataan ylellisyyteen kaikki, minkä kansa saa ankarasti säästään kokoon veroina.

Anna-Sofiakin oli Erik-sedän luona nähnyt kuinka talonpojat olivat tulleet maaseudulta Turkuun verovelkojaan maksamaan. Kevään velkoja maksettiin syksyn sadolla ja kesän aikana valmistetuilla tuotteilla. Erik-sedän aitat täyttyivät pellavasta, villoista, kotikutoisista kankaista, voista ja rukiista joita oli otettu vastaan aamusta iltaan. Ja lisää tavaraa, kuten esimerkiksi tervatynnyreitä, tuotiin vielä myöhemmin, talvikelien aikaan.

– Maan asiat eivät ole hyvin, tant Olga vahvisti. – Mutta me täällä elämme omaa elämäämme ja pyrimme täysin omavaraisiksi. Aitoissa on viljaa ja ladoissa heinää, Isojärven kartano ei ole riippuvainen Kustaa III:n päähänpistoista.

Anna-Sofia mietti oliko nyt oikea hetki kysyä hevosista ja päätti rohkaista mielensä.

– Onko heiniä niin paljon, että niitä riittää kuudelle ylimääräisellekin hevoselle, täti?

Nopea hymy käväisi tant Olgan huulilla. Anna-Sofia yritti seurata hänen ja fröken Camillan ilmeitä, mutta ei nähnyt niissä mitään paljastavaa. Eikö fröken Camillakaan tiennyt, miksi ja kenelle oli kunnostettu upseeritorppa ja rakennettu tallia?

– Rakas lapsi, älä utele asioista jotka eivät sinulle kuulu. Kyllä sinulle kerrotaan jos tarvis on. Kuinka on sinun ranskanopintojesi laita, Anna-Sofia?

Miksi tant Olga halusi niin napakasti siirtää puheet pois salaperäisestä tulijasta ja hänen hevosistaan, Anna-Sofia kummasteli. Oliko hän muka liian nuori tietämään asiasta, vai mistä moinen salamyhkäisyys johtui. Jollakin tavalla Anna-Sofiaa lohdutti se, että fröken Camillakaan ei tuntunut

Nuori Anna-Sofia asuu suuressa savolaisessa kartanossa yhdessä tiukkaa kuria pitävän Olgan kanssa. Omasta syntyperästään Anna-Sofia ei ole tietoinen, ja kartanon alueella asuu useita muitakin salaperäisiä henkilöitä: latinaa Anna-Sofia oppii munkki Tuomaalta, ja lääkeyrtejä keräävä sokea Kreeta ennustaa lähitienoon tapahtumia.

Kun Anna-Sofia palaa matkoilta, Isojärven kartanolla kuohuu. Kreetan huhutaan olevan noita, ja tämä on saanut niskoilleen kirkkoherran vihan. Anna-Sofia haluaa puolustaa ystäväänsä, mutta joutuu samanaikaisesti kohtaamaan haasteita myös omassa elämässään. Kartanon arki saa jännittävän vivahteen, kun salaperäinen vieras, ruhtinas Anatoli, saapuu visiitille. Anna-Sofia innostuu ruhtinaan hevosista, ja yhteisen kiinnostuksen myötä hän pääsee tutustumaan lähemmin myös itse Anatoliin, jonka huomaavaisuus ja lämpö yllättävät tytön.

Isojärven kartanon tyttö on Anna-Sofian elämästä kertovan historiallisen sarjan ensimmäinen osa.

Kirjailija **Jorma Kurvinen** (1931–2002) tuli tunnetuksi etenkin *Susikoira Roi* -nuortenkirjasarjastaan. Ennen ryhtymistään päätoimiseksi kirjailijaksi Kurvinen työskenteli toimittajana. Kurvinen sai Valtion kirjallisuuspalkinnon kolme kertaa.